

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת לך לך

א. רמב"ן .

פרק יג', פסוק יג' (יג) וטעם ואנשי סדום רעים וחטאים יאשימ הכתוב את לוט שלא נמנע מלשכון עמהם, כדברי רש"י. וידבר עוד בזכות הצדיק שלא נפל חבלו במקום אשר שמה הרשע, כי לא

ינוח שבת הרשע על גורל הצדיקים⁹⁹, וכל ערי הככר רעים וחטאים לה' מאד כי על כן נהפכו, אף על פי שכל בני כנען אנשי תועבות גדולות כי כן כתוב י':

תלכא

1. קרא של את הפסוק, לכאורה מה הקושי?
2. מיהו האש ומיהו הצדיק כאן?
3. איך לפי זה יובן הפסוק תלכא?

* * *

ב. בלי יקר.

פרק יג', פסוק יד':

לא זכה בה אברהם כל עיקר כי לא ניתן הארץ רק לזרעו ולא לו ואם כן מסתמא לא יסכים לוט עם רועיו והמה היו רועי בקר ולא מחכמה שאלו על זה. אבל בהבטחה זו אמר לו הקב"ה כי לך אתננה נשמע מזה כי אברהם עצמו זכה בארץ על כן לא נאמר הבטחה זו לאברהם עד אחר הפרד לוט מעמו כדי שלא יתלה עצמו בהבטחה זו יותר מבראשונה ויבא לגזול בפרהסיא לא ישוב מפני כל. ומה שנאמר כי לך אתננה יתבאר בע"ה פרשת וארא באיזו ענין זכה אברהם בארץ.

וה' אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו. פרש"י כל זמן שהיה הרשע עמו פירש ממנו הדבור ומקשין כאן והלא כבר נאמר וירא ה' אל אברהם והיה לוט עמו. ונראה לומר שלא קשה מידי, כי בהבטחה ראשונה נאמר לזרעך אתן את הארץ, והבטחה זו הוא שעמדה לרועי לוט להטעותם ולומר כל הארץ של אברהם היא ולוט יורשו ועל כן היו מרעין בהמתם בשדה אחר ואם לדין יש תשובה על טענתם כי

תלכא

1. מה פירושו של רש"י כאן ומה הקושי על כך?
2. איך פרשנו מסביר את הצנין וכך פותר את הקושי הנ"ל?
3. מה ואיך הבינו הרואים ולמה הם לא צדקו?

* * *

(יז) לך אתננה. אתה בבחינת "דבר חשוב"

ו"דבר המעמיד", שאינם בטלים לעולם. אתה

לא תהיה בטל בעמים, אלא היפוכו של דבר: תתהלך

בקרבם — כמנצחם ואדונם שלעתיד. כל עוד הלך אתו

לוט, — שהיה בבחינת "ערב רב" — היתה סכנה

בכניסתו אל משפחת העמים. אך בית אברהם הטהור —

כבית ישראל שלעתיד — יכול וחייב להיות מפורב עם

הבריות ולהיות "יהודים" ביניהם.

ג. רש"י הירש .

פרק יג' פסוק יז':

אלול

1. אל אינה קושי אפשרי מנסה פרשנו להתמודד?
2. איך מבין פרשנו את מצמדו של אברהם אתה ואיך לעצמך?
3. מתי יש סכנה לכניסת בית אברהם למשפחת הצאנים ומתי סכנה לו נעלמת?
4. איך "היהודים" חייבים להיות מצורבים עם הסביבה?

* * *

(ג) כל אלה. החמשה המלכים

הנזכרים: חברו. נתחברו ונתאספו בעמק השדים להועץ יחד ולמרוד כדלעומר, ולפי שהמלחמה הזאת היתה בעמק השדים סמוך לערי הכנע, והיה קשה להבין איך ולמה יאל כדלעומר המולך אלל נהר פרת חוץ למלכותו ואל ממרחק רב כזה להלחם בעמק השדים, לכן הודיע הכתוב (פסוק ה' ו' ז') טעם היציאה הזאת, שהוא להלחם עם הרפאים, הזוזים,

(ה) ובארבע עשרה שנה. אעפ"י שכבר בשנה ה"ג הסכימו למרוד בו, עכ"ז לא היו יכולים להלחם עמו להיותו רחוק מהם הרבה, אלל בשנה י"ד נתגלגל הדבר כדלעומר יאל ממקומו ועשה מלחמות רבות עד שלבסוף אל לחלוץ תמר שהוא סמוך לעמק השדים, ואלו בלו גם מלכי הכנע להלחם עמו: ויבו את רפאים. הרפאים היו מבני כנען שנאמר ואל הרפאים (לקמן ט"ז כ') ועקר מושבם היה בצפון שהיה ממלכת עוג שנאמר זה הוא יקרא ארץ רפאים (דברים ג' י"ג), אלל שלהיותם חזקים מאד גברה ידם גם בממלכות אחרות עד שהיו מושלים בכל עבר מזרחי של הירדן, כי נתפשטו בארץ עמון שנאמר רפאים ישבו זה לפנים (שם ג' כ'), גם בארץ מואב שנאמר רפאים יחשבו אף הם (שם ג' י"א), אלל שהוסבו שמוותם, כי העמונים קראום זמזומים (שהם לדעת הזוזים הנזכרים כאן), והמואבים קראום אימים, וכל הרפאים האלה הכה עתה כדלעומר, ואל השמידם לגמרי אלל החלישם ונתנם למס עובד, ואחר שנים בלו בני לוט ויורישום לגמרי שנאמר וישמידם ה' מפניהם (שם ג' כ"א), וסיפר הכתוב השמדת העמים האלה שהיו מבני כנען, להודיענו שגם קודם כבישת הארץ ע"י יהושע החל ה' לקנות צבני כנען, שהקראה אותם הארץ בחטאותיהם, ועל כן הביא עליהם המלכים הללו להכניעם, והוא שנאמר הכתוב ואל תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם (ויקרא י"ח כ"ח), וכמו שיתבאר שם:

אלול

1. איך פרשנו מבין את פסוק ט"ז?
2. פרשנו מסביר במפורט בפסוק ה' את כל האירועים כאן, התואל לעזור ולתסביר?
3. למה - לעצת פרשנו - הכתוב מספר לנו כל זאת?
4. מה צפינו לעמוד מכך?

* * *

(כד) בלעדי. אתה אמת "תן לי הנפש" (פסוק כא), בלעדי תוכל

לקחתו, שאין אני מחזיק בו כלל⁴⁵. רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים. זה בלבד "אקח מפל אשר לך" (פסוק כג), ההוצאה שנעשתה באכילת הנערים⁴⁶, ואקח גם פן "חלק האנשים" אשר הלכו אתי⁴⁷. אבל עגר אשכול וממרא הם יקחו חלקם. ולא אתן אני להם חלק ולא אקח חלק בעדם, אבל מעצמם יקחו כמו ראשים⁴⁸.

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק יד' פסוק כד':

א. "נערו" שלו אשר דינם כדינו, ויקבלו רק הוצאות אוכל. ב. אנשים אשר הלכו עמו - והם יקבלו שכר ממש מאת אברהם אשר גייס אותם למבצע זה. ואולי אלו הם "עבדיו" שהוזכרו בפסוק טו, כי "עבדיו" אינם "חניכיו", ואונקלוס תרגם "חניכיו" - עולמיה ו"עבדיו" עבדוהו. ג. ענר אשכול וממרא שיקחו הם בעצמם את אשר מגיע להם, הן ההוצאות והן השכר. ויש לציין דכאן רבינו מפרש על פי טעמי המקרא שאתנחתא ב'אתי' (שלא כפרש"י). 48. ולא כנספחים אל אברם, אלא הם בעצמם יקבעו את שכרם, ואין מעכב.

45. ולפי זה הרישא של פסוק כג והרישא של פסוק כד מוסבים שניהם על הרישא ("תן לי הנפש") של פסוק כא. וכן הסיפא של פסוקים כג-כד מוסבים על הסיפא של כא ("והרכוש קח לך"). "בלעדי", כלומר, בלי כל מניעה או הפרעה מצד. 46. אלה שלוש מאות ושמונה עשר איש חניכיו ילידי ביתו, וכפירוש רש"י ואונקלוס - עולמיה, ולעיל "חניכיו" - עולמיה. אברם יקח רק את הוצאות הכלכלה ולא שכר פעלם באשר הם "ילידי ביתו" ממש ודינם כדינו. 47. נראה שרבינו מפרש שהיו כאן שלושה סוגי אנשים:

אלות:

1. איך פרשנו מפי' את: "בלעדי" ואיך זה מסתדר עם המשך הפסוק?
2. פרשנו מחלק את מחנה אברהם אלפי' חלקים עם זכויות שונות, התוכף להסביר?
3. למה חושב לו להדגיש כי אברהם אלפי' לא לקח מן הרכוש?
4. מה היה מצמד אלפי' ענר אשכול וממרא ומה זה התבטא?

* * *

[ו] אני ה' וגו': כשהוצאתיך מבית אביך לא הוצאתיך אלא בכונה לתת לך את הארץ הזאת. מה שלא יהיה אם לא יהיה לך זרע; ואני שהוצאתיך בכונה זאת אני ה' אשר בידי למלא הבטחת. אשר הוצאתיך מאור כשדים: סבבתי שיצא אביך מאור כשדים ויבוא לחרון, וכשהיית בתרן אמרתי לך לצאת משם ולבוא ארצה כנען.

אלות:

1. קרא שם את הפסוק, לכאורה מה הפסוק כאן?
2. פרשנו קובץ כי היתה כאן כוונה מראה לתכנית ברורה, למה חושב לו להדגיש זאת?

* * *

ח. הכתב והקבלה .

פרק טו' פסוק יג': (יג) גר יהיה זרעך. הגזרם היתה שיהיו ח' שנה זין גירות זין זאחץ לא להם זין עזדות וענוי, כללו יאמר קלחם זגירות קלחם זאחץ לא להם וקלחם זעזדות, זכנר הים זמספיק לאמר ויהי זרעך זאחץ לא להם ועזדות זה ידוע שהוא גר, אזל אמר כן לכלול חת יחזק, כי יחזק הים גר זא"י ועליו לאמר גר יהי זרעך, אזל לא יאמר עליו שיהי גר זאחץ לא לו, אזל יעקב זכניו עליהם לאמר זאחץ לא להם דהיינו זאחץ ששם נולדו השנעים (רא"ש), ועם זה הגיד קורות השעבוד והענוי העמידים לקלח דורות וזרעו זכנחם, כי אונם זה לא קרה להם זדורות הלדיקים, זכ"ז שהאחד מהשנעים קיים לא התחיל השעבוד אזל קרה כאשר העוו חת דרכם, כמו שהעיד הנביא זאמרו וימרו ולא אזו חלי חיש שקלי עיניהם לא השליכו וחל גלולי מזרים לא עזו ואומר לשפוך חת חומי עליהם. לכלות חפי זחס זחוך חץ מזרים ואעש למען שמי, וכ"ז הגיד למען ידעו דור אחרון זקבלה כי דבר ה' הוא, ולא יחסו הדבר לזולתו, כענין הנביא זאמרו ואגיד לך מוזז זטרם זחא השמעתיך פן תאמר עזני עשם (רע"ס). ומלות גר יהי זרעך זחגם אונקלוס ויז"ע דירין יהון זכך (וואסלעטען, אויפֿהאלטען) וענינו דירת ערלי, והמתרגם מלח גר (פרעמוללינג) חין לו התקשרות זאחץ לא להם: ועבדום. ועזרו חת הגוים הסם, ואין לפרש שהגוים יעזרו אותם, דא"כ היה לו לומר ועזרו זחס, וענו אותם הגוים; ארצע מלות שנה מוסק על גר יהי זרעך ולא על ועזדות לכן האתנח זמלת חותם

אלות:

1. קרא שם את הפסוק מה הקשים האפשריים צליהם מחס פרשנו מצנה?
2. מה הביא את פרשנו להשי' על תקופה ארוכה על ארבע מאות שנים?
3. מה התבדל בין יחזק ליצחק בהסבר הפסוק הכלילי?
4. מה הסברו לפינוי' הפסוק המאונן?
5. מה הסברו אלפי' "וצעדי" ומאילו טעות הוא רוצה להציג?